

FAVQULOTDA VAZIYATLARNI OLDINI OLISH VA BARTARAF
ETISH TIZIMI
SYSTEM OF PREVENTION AND ELIMINATION OF EMERGENCY
SITUATIONS
СИСТЕМА ПРЕДУПРЕЖДЕНИЯ И ЛИКВИДАЦИИ
ЧРЕЗВЫЧАЙНЫХ СИТУАЦИЙ

Maxmudova Madinaxon Fazliddin qizi

Favqulodda vaziyatlar vazirligi Fuqaro muhofazasi instituti

Favqulodda vaziyatlarda aholi xavfsizligi yo'nalishi

2 – bosqich magistranti

Makhmudova Madinaxon Fazliddin qizi

Institute of Civil Protection of the Ministry of Emergency Situations

Direction of public safety in emergency situations

2nd stage of the master's degree

Махмудова Мадинахон Фазлиддиновна

Институт гражданской защиты МЧС

Направление: общественная безопасность в чрезвычайных ситуациях

2 ступень магистратуры

Annotatsiya: Ushbu maqolada favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimining muhim jihatlari batafsil tahlil qilinadi. Maqolada xavf tahlili va baholash, profilaktik chora-tadbirlar, tezkor reaksiya, qutqaruv ishlari, zararni bartaraf etish va qayta tiklash ishlari kabi asosiy elementlar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, tizimni boshqarish va muvofiqlashtirish, axborot almashinuvi va xalqaro hamkorlikning ahamiyati ta'kidlanadi. Maqola favqulodda vaziyatlarga tayyorlikni oshirish va inson hayoti hamda mulkini himoya qilishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Favqulodda vaziyatlar, xavf tahlili, profilaktika, qutqaruv, bartaraf etish, tayyorlik, muvofiqlashtirish, xavfsizlik, aholi himoyasi, tabiiy ofatlar, texnogen avariyaalar.

Annotation: This article analyzes in detail the important aspects of the system of prevention and elimination of emergency situations. The article examines key elements such as risk analysis and assessment, preventive measures, rapid response, rescue operations, damage control and recovery operations. It also emphasizes the importance of system management and coordination, information exchange and international cooperation. The article is aimed at increasing preparedness for emergency situations and protecting human life and property.

Key words: Emergencies, risk analysis, prevention, rescue, elimination, preparedness, coordination, security, population protection, natural disasters, man-made accidents.

Аннотация: В данной статье подробно анализируются важные аспекты системы предупреждения и ликвидации чрезвычайных ситуаций. В статье рассматриваются такие ключевые элементы, как анализ и оценка риска, превентивные меры, быстрое реагирование, спасательные операции, контроль повреждений и восстановительные работы. Также подчеркивается важность управления и координации системы, обмена информацией и международного сотрудничества. Статья направлена на повышение готовности к чрезвычайным ситуациям и защиту жизни и имущества людей.

Ключевые слова: Чрезвычайные ситуации, анализ риска, профилактика, спасение, ликвидация, готовность, координация, безопасность, защита населения, стихийные бедствия, техногенные аварии

Zamonaviy dunyoda tabiiy ofatlar, texnogen avariylar va boshqa favqulodda vaziyatlar xavfi tobora ortib bormoqda. Shuning uchun, inson hayoti va mulkini himoya qilish, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash uchun samarali favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimiga ega bo'lish juda muhimdir. Bunday tizim quyidagi asosiy elementlardan iborat:

Favqulodda vaziyatlar – tabiiy ofatlar, texnogen avariylar yoki boshqa kutilmagan hodisalar natijasida yuzaga keladigan va inson hayotiga, sog'lig'iga, muhitga va iqtisodiyotga jiddiy tahdid soladigan voqealardir. Bunday

vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish uchun samarali tizim yaratish har qanday davlatning ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi. Ushbu tizimning samaradorligi esa, oldindan rejalashtirish, ogohlantirish, javob berish va tiklash ishlarining muvofiqlashtirilganligi bilan belgilanadi.

Favqulotda vaziyatlarning oldini olish:

Favqulotda vaziyatlarning oldini olish – bu ularning yuzaga kelish ehtimolini kamaytirishga qaratilgan choralar majmuasidir. Bu quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga olishi mumkin:

- Xavflarni aniqlash va baholash: Favqulodda vaziyatlar yuzaga kelishi mumkin bo'lgan hududlarni aniqlash, potentsial xavflarni baholash va ularning ehtimolini aniqlash. Bu geologik, gidrologik, meteorologik va boshqa ma'lumotlar tahlili orqali amalga oshiriladi.

- Qurilish va infratuzilma: Favqulodda vaziyatlarga chidamli binolar va inshootlar qurish, muhandislik kommunikatsiyalarining ishonchliligini oshirish. Bu standartlarga rioya qilish, zamonaviy materiallar va texnologiyalardan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

- Atrof-muhitni muhofaza qilish: Tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, atrof-muhitni ifloslanishdan himoya qilish, o'rmonlarni saqlash va boshqa ekologik choralar Favqulodda vaziyatlarning oldini olishga yordam beradi.

- Ta'lim va targ'ibot: Aholini Favqulodda vaziyatlar haqida xabardor qilish, ularning oldini olish va ularga tayyorgarlik ko'rish bo'yicha bilimlarini oshirish. Bu o'quv mashg'ulotlari, axborot kampaniyalari va ommaviy axborot vositalaridan foydalanish orqali amalga oshiriladi.

Favqulodda Vaziyatlarning Oldini Olish:

- Xavf tahlili va baholash: Bu bosqichda potentsial xavf manbalari aniqlanadi, ularning ehtimoli va oqibatlarini baholanadi. Geografik joylashuv, iqlim sharoiti, sanoat korxonalarining faoliyati, infrastruktura holati va boshqa omillar hisobga olinadi. Xavf xaritalari tuziladi va xavf darajasi aniqlanadi.

• Profilaktik chora-tadbirlar: Xavf tahlili natijalariga asoslanib, profilaktik chora-tadbirlar rejalashtiriladi va amalga oshiriladi. Bu yerda quyidagilar muhim ahamiyatga ega:

* Qurilish kodlari va standartlariga rioya qilish: Zilzila, suv toshqini, yong'in va boshqa xavflarga chidamli qurilishlarni loyihalash va qurish.

* Texnika xavfsizligi: Sanoat korxonalarida xavfsizlik qoidalariga qat'iy rioya qilish, texnikaviy jihozlarni muntazam tekshirish va ta'mirlash.

* Aholi ogohlantirish tizimi: Favqulodda vaziyatlar haqida aholini o'z vaqtida xabardor qilish uchun samarali tizim yaratish (sirena, radio, televidenie, SMS xabarlar).

* Ta'lim va targ'ibot ishlari: Aholini favqulodda vaziyatlarga tayyorlash, ularning harakatlarini muvofiqlashtirish va o'z jonini qutqarish bo'yicha bilimlarini oshirish.

* Ekologik monitoring: Atrof-muhitning holatini nazorat qilish, ifloslanish manbalarini aniqlash va ularni bartaraf etish.

Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish:

• Tezkor reaksiya: Favqulodda vaziyat yuz bergan taqdirda, tezda reaksiya qilish va zarur chora-tadbirlarni ko'rish. Bu yerda samarali muvofiqlashtirish va hamkorlik juda muhimdir.

• Qutqaruv va yordam ishlari: Qutqaruv xizmatlari, tibbiy xodimlar, ko'ngillilar va boshqa tashkilotlarning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali jabrlanganlarga yordam berish, ularni xavfsiz joyga ko'chirish, tibbiy yordam ko'rsatish.

• Zararni bartaraf etish: Yo'llarni tozalash, qurilish va infrastrukturaga zarar yetkazishni tiklash, kommunal xizmatlarni tiklash.

• Qayta tiklash ishlari: Jabrlangan hududlarni qayta qurish, aholining hayotini normallashtirish, iqtisodiyotni tiklash.

Tizimni boshqarish va muvofiqlashtirish:

- Markazlashtirilgan boshqaruv: Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish bo'yicha markazlashtirilgan boshqaruv organiga ega bo'lish.

- Vazifalar taqsimoti: Har bir tashkilot va xizmatning vazifalari aniq belgilanishi kerak.

- Axborot almashinuvi: Tezkor va samarali axborot almashinuvi tizimi bo'lishi kerak.

- Muntazam mashg'ulotlar: Favqulodda vaziyatlarga tayyorlikni oshirish uchun muntazam mashqlar o'tkazish kerak.

- Xalqaro hamkorlik: Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etishda xalqaro hamkorlikni rivojlantirish muhimdir.

Samarali favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimi yaratish va uni doimiy ravishda takomillashtirish, inson hayoti va mulkini himoya qilishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu tizimning samaradorligi xavf tahlilining aniqligi, profilaktik chora-tadbirlarning sifatli amalga oshirilishi va favqulodda vaziyatlarni bartaraf etishga tezkor va samarali javob berishga bog'liq.

Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish:

Favqulodda vaziyatlar yuzaga kelganda, tezkor va samarali javob berish juda muhimdir. Bu quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- Ogohlantirish va evakuatsiya: Aholini Favqulodda vaziyatlar haqida o'z vaqtida ogohlantirish, xavf ostida bo'lgan hududlardan evakuatsiya qilish. Bu ishonchli aloqa tizimlari, ogohlantirish vositalari va evakuatsiya rejalari orqali amalga oshiriladi.

- Qidiruv va qutqarish: Jabrlanganlarni qidirish, ularga birinchi tibbiy yordam ko'rsatish va xavfsiz joylarga o'tkazish. Bu ixtisoslashgan xizmatlar va ko'ngillilar tomonidan amalga oshiriladi.

- Zararni bartaraf etish: Favqulodda vaziyatlar oqibatlarini bartaraf etish, yo'llarni tozalash, qurilish va kommunikatsiyalarni tiklash. Bu muhandislik va texnik xizmatlar, shuningdek, qurilish firmalari tomonidan amalga oshiriladi.

- Tiklash ishlari: Hayot faoliyatini tiklash, aholining turmush sharoitlarini yaxshilash, iqtisodiyotni rivojlantirish. Bu davlat organlari, nodavlat tashkilotlari va xalqaro hamjamiyat tomonidan amalga oshiriladi.

Samarali Favqulodda vaziyatlar boshqaruvi uchun zarur omillar:

- Muntazam monitoring: Potensial xavflarni doimiy ravishda kuzatib borish va ularning o'zgarishini prognoz qilish.

- Muvofiqlashtirilgan harakatlar: Davlat organlari, nodavlat tashkilotlari va jamoatchilik o'rtasida muvofiqlashtirilgan harakatlarni ta'minlash.

- Resurslarni taqsimlash: Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etish uchun zarur bo'lgan resurslarni o'z vaqtida va samarali taqsimlash.

- Texnologik jihatdan ta'minlanganlik: Zamonaviy texnologiyalar va aloqa vositalaridan foydalanish.

- Xalqaro hamkorlik: Favqulodda vaziyatlarni bartaraf etishda xalqaro hamjamiyat bilan hamkorlik qilish.

Xulosa:

Favqulodda vaziyatlarning oldini olish va ularni bartaraf etish tizimi doimiy ravishda takomillashtirilib borilishi kerak. Bu yangi texnologiyalarni qo'llash, xalqaro tajriba almashish va aholi tayyorgarligini oshirish orqali amalga oshiriladi. Faqatgina shu yo'l bilan biz Favqulotda vaziyatlarning salbiy oqibatlarini kamaytirishimiz va aholining xavfsizligini ta'minlashimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Aholini va hududlarni tabiiy hamda texnogen xususiyatli favqulodda vaziyatlardan muhofaza qilish to'g'risida" qonuni, 2022-yil 17- avgustdagi O'RQ-790-son
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2011-yil 24-avgustidagi "O'zbekiston Respublikasi Favqulodda vaziyatlarda ularning oldini olish va harakat qilish davlat tizimini yanada takomillashtirish to'g'risida" 242-sonli qarori.
3. Xolbaev B.M., Raximov O.D., Maxmatkulov N.I. Hayot faoliyati xavfsizligi" darslik (2 qismi). – : «Voriz-nashriyot», 2020. 304 s.

4. I.Nigmatov, M.Tojiyev.Favqulodda vaziyatlar va fuqaro muhofazasi. Darslik: – T 2011.
5. В. А. Немтинов. Ю. В. Немтинова. Ж. Е. Зимнухова — Прогнозирование чрезвычайных ситуаций. – Москва 2014 г.
6. Sh.Nazarov, A.Ne‘matov, R. Qobulov, N. Mardonova, —Ma‘lumotlar bazasi Toshkent-2007 C200, B 34-71.
7. J.Abdurahmonov, N.Saidho‘jayeva, S.Holiqov. Favqulodda vaziyatlarda harakat qilish va ularning oldini olish chora tadbirlarini o‘qitishning dolzarbligi. 23-24 aprel 2019 y. 150 bet.
8. А. М. Яхёхўжаева, Н. С.Саидхўжаева. Замонавий шароитларда фавқулудда вазиятларда бошқариш ва режалаштириш тамойиллари ва усуллари. Academic Research in Educational Sciences Volume 3 | Issue 2 | 2022 ISSN: 2181-1385
9. A.Qosimov, J.Abduraxmonov. Favqulodda vaziyatlarni prognozlashning hayot faoliyati xavfsizligida tutgan o‘rni. – Toshkent: 2021 yil.